

OBSERVACIÓ FINAL

Es precis dir que en aquest primer temps d'organització de l'Arxiu ha estat sacrificada la pulcritud a la rapidesa i que s'ha treballat en esborrany i amb caràcter provisional, preferint, com és natural, la major extensió del treball d'ordenació i exploració a una perfecció que—no cal insistir-hi—està condicionada pel coneixement i domini de la totalitat de la massa documental a organitzar. — M. CARRERAS.

L'Arxiu de Sant Pere de Ripoll

La vila de Ripoll que un temps fou un dels recers més importants de Catalunya quant a fons d'arxiu, mercès al seu vell monestir, ha estat particularment dissortada en el segle passat. L'incendi d'aquell cenobi sobre tot li privà de la seva riquesa principal. A la crema de 1835 succeïa, quatre anys més tard, la destrucció també per les flames i depredacions, de l'Arxiu municipal i altres fons ripollesos. Gairebé sols se'n salvà l'arxiu de la Comunitat de domers i preveres de l'antiga església parroquial de Sant Pere contigua al monestir. Però allò que no hi destruïren les flames ni les lluites civils hagué de patir de la incúria i abandó a què foren lliurats els documents que s'eren salvats d'un furt, del qual hom té una vaga notícia, ocorregut l'any 1807. Fou gràcies a l'entusiasme del Sr. Tomàs Raguer secundat per altres patricis ripollesos que s'ha arribat a temps a impedir una total destrucció. Aquell il·lustre patrici, l'exemple del qual caldria fer patent arreu de les nostres viles i comarques, se n'ha vingut preocupant d'ençà d'una quarentena d'anys i els seus esforços han culminat en aquests darrers anys en la formació d'allò que constitueix a hores d'ara l'obra més important en el terreny cultural realitzada a Ripoll, d'ençà de la restauració del monestir.

L'Arxiu Parroquial de Ripoll instal·lat d'una manera digna en les golfes de l'esmentada ex-parròquia de Sant Pere, on ocupa cinc sales, està constituït per les restes de l'arxiu de la Comunitat de domers i preveres d'aquella mateixa església, per la seva llibreria i per un museu de caràcter local i d'interès folk-lòric comarcal. Ací en donarem unes notes relatives sobre tot al primer, és a dir, a la part d'arxiu pròpiament tal, dades que extraïem d'uns articles publicats pel mateix Sr. Raguer.

La partida més gran de documentació que ompla una sala pot agrupar-se en dues seccions: documents de la Comunitat i notariais de Ripoll.

COMUNITAT. Pergamins: N'hi ha uns 400 des del segle XIII fins a mitjans del XVII, dels quals una quarentena d'una vàlua especial com breus i butlles papals, constitucions de l'abat Hug Desbach donades a la Comunitat en 1338, etc.—Administració: Consta aquesta secció de nombrosos llibres i lligalls dels segles XIV-XIX.—Plets.—Vària, de documentació d'un gran interès local com, entre altres, els llibres de visita del deganat de Ripoll i Ripollès (1608-1618), manuscrits del Dr. Josep Tutllo i de Mn. Domènec Portusach plens de notícies de l'època (segle XVIII), llibres de secretariat, això és, acords de la Comunitat (1664-1872), llibres de confraries, i així seguint.

DOCUMENTS NOTARIALS. Procedeixen de diversos notaris que ho degueren ésser de la Comunitat, cosa que explicaria — com diu el Sr. Raguer — la llur presència en el fons on han estat conservats. N'hi ha dels segles XIV al XVIII, sobre tot dels notaris Onofre Puig, pare i fill, del segle XVII, època de la qual la documentació és no sols més nombrosa sinó de valor, més que local, comarcal.

No cal dir que entre tots aquests papers i pergamins i llibres de l'Arxiu de Sant Pere n'hi ha bastants d'interès així mateix per a la història del monestir, amb el qual forçosament la Comunitat de Sant Pere va ésser en relació, encara que no hagués estat sinó per pledejar. Diguem així mateix allò que ja s'endevina, donada la finalitat de la novella institució ripollesa, i és que l'arxiu no és pas una cosa tancada sinó que la cura amorosa del seu fundador, del patronat i la cooperació de molts particulars que senten afecte per les coses del passat, permeten cada dia nous ingressos de documentació, deixalles del que havia estat escampat durant l'època oprobiosa de la decadència de Ripoll. Un dels objectes més notables salvats a l'Arxiu és un missal de cor sortit probablement del *scriptorium* del monestir i destinat a l'església de Sant Eudalt. És ornat de caplletres amb escenes del martiri del Patró de Ripoll, obra del segle XVI-XVII.

Quant a la Biblioteca, que ocupa una altra sala, consta a hores d'ara de més de mil números (d'ells 6 incunables, 70 obres del segle XVI, etc.), en part procedents de l'antiga Biblioteca de la Comunitat de Sant Pere, en part ingressats per donatius. No cal dir que s'hi inclouen amb un interès tot especial llibres i papers d'autors ripollesos o relatius a Ripoll. El Museu Folklòric ocupa les tres sales restants: en la primera hi ha col·locades les indústries típiques del país, desaparegudes, sobre tot la del ferro; la segona s'ha destinat especialment a museu de folk-lore infantil i objectes diversos referents a costums passats o que van desaparèixer; en la tercera sala hi ha vestuari, records diversos de Ripoll, i en una vitrina quelcom de prehistòria de la comarca.

L'Arxiu de Ripoll és una de les institucions modèliques de les terres catalanes i tots els que han intervingut en la seva creació no mereixen sinó elogis, els quals hom ha d'adreçar sobre tot a qui n'és l'ànima el Sr. Tomàs Raguier. La protecció rebuda per les autoritats supremes de Catalunya, de la diocesana, de l'Ajuntament de Ripoll, dels particulars que contribueixen a nodrir les diverses seccions de l'Arxiu, són la millor prova de la bondat de l'obra. (Vegeu els articles de Tomàs Raguier publicats amb el mateix títol que encapçala aquestes ratlles en la revista local *Scriptorium*, números de setembre i desembre de 1930 i gener, maig-juny, juliol de 1931.) — R. D'A.-M.

L'Arxiu Municipal de Badalona

Heus ací un altre arxiu que l'abandó secular tan perniciosos com els incendis i les lluites civils, havia deixat en un estat llastimós. Fins a principis de 1931, barrejats amb desferres, mobiliari vell i altres andròmines, es trobaren les restes de l'arxiu municipal, papers i lligalls desordenats sense inventari del llur contingut en perill imminent de sofrir noves pèrdues. Afortunadament unes noves directrius de l'Ajuntament de la ciutat de Badalona en allò que es refereix a actuació cultural, ha posat terme a aquell desori. El dia 5 de febrer de 1931 es feia càrrec d'aquella documentació en concepte d'arxiver municipal el Sr. Isidre Sabater i Arquer al qual sobre tot es deu que Badalona pugui a hores d'ara servir d'exemple a tants d'altres municipis catalans que encara no s'han preocupat prou de la conservació dels seus fons de documentació antiga.

L'arxiu municipal de Badalona, doncs, està avui en ple període de reorganització. Una Memòria dirigida per l'abnegat arxiver al seu Ajuntament donant compte dels treballs realitzats fins el dia d'avui dona prou idea de l'estat actual de redempció de l'arxiu. Les dades que segueixen són extretes d'aquesta Memòria. Els primers treballs han estat dirigits a classificar tota paperassa en desordre i dispersa i hom ha iniciat les grans seccions de caràcter administratiu que no cal ací detallar atès que corresponen, com pot suposar-se, als diversos serveis que són propis d'un Consell Municipal d'una ciutat de la categoria de Badalona. Al costat, però d'aquestes seccions de «Governació», «Foment», «Hisenda», «Arbitris», etc., cal refer la part històrica no menys útil i digne d'ésser conservada. En aquest sentit el Sr. Isidre Sabater s'ha emprès una àrdua labor de reconstitució.

En l'estat actual l'Arxiu Municipal de Badalona conté la història de l'administració comunal pertanyent als segles XVII-XIX, juntament amb una important col·lecció de documents emanats dels poders públics superiors de l'Estat i de Catalunya, aplegats en dos grossos lligalls. D'èpoques anteriors poquíssim és el que s'ha salvat, i és per això que l'arxiver ha tingut l'encert d'iniciar una recol·lecció de les dades i fets històrics referents al Municipi de Badalona que existien escampats en altres indrets, sobre tot als grans arxius barcelonins. En un annexe a la susdita Memòria el Sr. Isidre Sabater transcriu un regular nombre d'aquestes dades extretes de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, de l'Històric Municipal de Barcelona i de l'Arxiu del Reial Patrimoni.

Hom pensa, encara, de portar al local de l'Arxiu Municipal de Badalona papers que encara són més abandonats en una estança del pati a la planta baixa que ocupa la delegació de policia. Finalment hi ha el propòsit de constituir, annexe, un museu local per al qual ja es compta amb un nombre important d'objectes arqueològics a partir dels temps prehistòrics. La tasca acomplerta fins avui a l'Arxiu Municipal és prometedora dels fruits abundosos d'utilitat per a la història pàtria. — A.